

CARL RUDBECK om

vikten av språklig förnyelse

”Vi måste slå vakt om vårt fina gamla språk.” Ibland hör man sådana dumheter uttalas på fullaste allvar. I själva verket betyder det ”game over” – ett språk som man med mer eller mindre artificiella medel måste slå vakt om är antagligen inte värt att rädda.

I SJÄLVA VERKET MÅSTE vi inte alls slå vakt om språket utan öppna det för nya inflytanden och inse att vi lever i ett mångkulturellt Sverige där också språket måste förändras och förnyas för att hållas levande. Det språk som inte förändras dör; tron att det går att så att säga frysa ett språk i ett visst tillstånd för att hålla främmande inflytande ute är en illusion.

Det är med språk som det tack och lov snart skall bli med medborgarskap – det går utmärkt att ha mer än ett. Liksom det är absurt och dumt att kräva av invandrare att de skall ge upp sitt gamla medborgarskap bara för att de blir svenska medborgare är det löjligt att kräva inordnande under en rikssvensk språknorm. I stället borde man se den språkliga mångfald som börjar spira i Sverige som värdefull förnyelse. Det räcker med att titta på det multikulturella USA och den litterära och konstnärliga rikedom som florerar där eller på England där nästan alla författare som räknas kommer från det som en gång kallades tredje världen, från de forna kolonierna, från Indien och Afrika och Karibien.

Sverige har inte något kolonialt förflutet, men vi börjar få substantiella minoriteter från stora kulturländer som Iran och från de arabisktalande delarna av världen. Alltså invandrare med ett långt rikare kulturarv än det svenska; invandrare som bär med sig språk på vilka man kommenterade Aristoteles eller diskuterade Guds existens vid en tidpunkt då svenskan enbart tycks ha varit ett verktyg för barbariska vikingavrål.

Alla dessa nya röster i Sverige är inte något hot mot ”vårt fina gamla språk” utan en möjlighet som kan berika och förnya både språk och litteratur. Om till och med det ofta så lingvistiskt chauvinistiska Frankrike, där man i det längsta har försökt att frysa språket, börjar acceptera nydaningar och ge pris åt romaner skrivna på en kreoliserad franska från Västindien, så bör också Sverige kunna ge avkall på

sin språkliga chauvinism. Till Frankrikes försvar kan man väl säga att där har man väldigt goda skäl att vara stolt över ett stortartat kulturellt förflutet och det har inte vi.

Många av de ledande rösterna på den utländska litterära scenen är idag multinationella; de visar att man kan vara både indier och engelsman, att man kan höra hemma både i Paris och på Martinique. Att vara fast rotad i fäderneslandets mylla är inte längre något att stå efter annat än för bakåtsträvare som vägrar att inse att världen inte bara förändras utan också förbättras.

DETTA HAR VIKTIGA IMPLIKATIONER för synen på invandringen. Allt färre tror i dag på smältdegelteorin där vi alla genom någon konstig process skall bli likadana. Istället är det mångfald och multipla identiteter som gäller. Ett steg på vägen är att tillåta dubbla medborgarskap som gör att längre tvingas välja mellan det nuvarande hemlandet och det gamla, utan i stället göra det möjligt att leva med ett par identiteter och nationaliteter samtidigt. Detta är inte alls någon schizofren situation utan en situation som blir allt vanligare överallt i världen. Sinnbilden för den moderna människan är inte rötter utan snarare vägar, ”routes, not roots”, som en amerikansk antropolog har uttryckt saken.

Vägar innebär möjligheter till nya intryck, nya konfigurationer för kunskaper och kulturer. Rötter däremot, som så ofta har idealiserats i en reaktionär retorik, var ofta detsamma som att fastna på ett och samma ställe och då vanligen inte som följd av ett fritt val utan av ett tvång. I den värld som håller på att bli till kommer allt flera människor att flytta, de kommer att känna lojaliteter till mer än ett land, ett språk och en kultur. Många ser i detta ett problem medan det i själva verket är en för alla berikande möjlighet.

Carl Rudbeck (carlr@timbro.se) är redaktör för nät-tidskriften Smedjan.com.

